

ועדת המשמעת מזהירה!
נבחן המעביר חומר עזר לרעהו
או רמז מילולי יענש בחומרה

מרעד א' - א' באדר, תשע"ז (27.2.17) אוניברסיטת בר-אילן, הפקולטה למשפטים

דיני חוזים במשפט העברי (01-511-99) / פרופ' יצחק ברנד

הנחיות

- א. הבחינה – בספרים פתוחים.
- ב. משך הבחינה – שעהיים וחצי.
- ג. ענו על השאלות בתמציתיות ובבהירות. בהצלחה!

שאלה מספר 1 (מקסימום – 2 עמ'; 40 נק')

חייב אני לך מנה בשטר... כלומר הרי הוא מתחייב בשטר, כאלו הודה שהיה חייב לו מתחלה מחמת הלואה או פקדון ואמר לעדים אתם עדי. והוצרכתי לפרש בן, מפני שאי אפשר לפרש... שאני מחייב לו עצמי, שאילו אמר בן, אין ספק אצלי שהוא פטור לדברי הכל, דבמאי משתעבר? בדברים? ...! (חידושי רמב"ן לסמכת כתיבות)

- א. לדעת ר' יוחנן האומר "חייב אני לך מנה בשטר - חייב" (להלן - החיוב).
- 1. האם, לדעת רמב"ן (בפסקה שלעיל), החיוב הוא חזוי? נמקו (2) מהו העיקרון עליו מתבסס רמב"ן, ומהן ההוכחות שלו לעיקרון זה? (3) התופעה החוזית מעוררת קושי לדעת רמב"ן, האם קושי זה דומה לקושי עליו מצביע ברכיהו ליפשיץ (ביחס לתופעה החוזית)?
- ב. היגד: "באשר לפרשנות החיוב - בין דעת רמב"ן לבין דעת הרמב"ם יש מן המשותף ויש מן הניגוד". הצדיקו היגד זה, הן ביחס למשותף והן ביחס לניגוד.
- ג. היגד: "המחלוקת (הנ"ל בסעיף ב) בין רמב"ן לבין הרמב"ם, זהה למחלוקת גולאק ואלבק בשאלת היתכנותה של התופעה החוזית". חוו דעתכם על היגד זה.

שאלה מספר 2 (מקסימום – עמ' וחצי; 30 נק')

- בשנות השלושים של המאה העשרים הוצע לבסס את החיוב בפיצויים חוזיים על רעיון ההסתמכות. לפי הצעה זו, החיוב הוא מעין נזיקי.
- א. בתלמוד הבבלי מוצעת הצעה דומה. הראו כיצד משפיעה הצעה זו על ההלכות הבאות:
    - 1. הנושא ונותן בדברים וחזר בו – אין רוח חכמים נוחה הימנו (2) שיהא הן שלך צדק ולאן שלך צדק. (3) המתחייב לחברו למתנה – אינו יכול לחזור בו.
    - בכל אחת מן ההלכות הראו כיצד רעיון ההסתמכות משנה אותה (ביחס למתכונתה של ההלכה, ללא רעיון ההסתמכות).
    - ב. הביאו שלוש דוגמאות מן התלמוד או מן הספרות הרבנית, בהן מבססים פיצויים חוזיים על ההסתמכות, כחיוב מעין נזיקי.

משה
דניאל

שאלה מספר 3 (מקסימום – עמ' וחצי; 30 נק')

נאמר (= יש אומרים)... שלא נזדקק לתנאי כפול אלא בניטין ובקידושין בלבד. והעיון מגלה לנו שהם לא הצריכו תנאי כפול אלא בדברים מסוימים בניטין ומה שדומה להם ברין... (תשובת גאונים)

א. (1) מהן ההצדקות להגביל את דרישת התנאי הכפול לגיטין ולקידושין בלבד? (2) האם הצדקות אלו ראויות גם מבחינה טקסטואלית? התייחסו הן לספרות התנאים (משנה ותוספתא) והאמוראים (תלמוד), והן למקרא (פרשת בני גר ובני ראובן).

ב. ולהכי בעינן שיהיה התנאי לנמרי כתנאי בני גר ובני ראובן: כפול, ותנאי קודם למעשה. והן קודם ללאו, ותנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר; דחידוש הוא, ואין לך בו אלא חידושו (תשובת

הרא"ש)

(1) הסבירו: "חידוש הוא, ואין לך בו אלא חידושו" (2) הציעו שני הסברים (לתנאי בני גר ובני ראובן), המנוגדים לדברי הרא"ש (בפסקה הנ"ל).